

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan tutkimus kohdistuu sähköisen tiedonhallinnan strategian eri osa-alueisiin

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan strategian tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista sekä kansalaisten aktiivisuutta oman hyvinvointinsa ylläpidossa parantamalla tiedonhallintaa ja lisäämällä sähköisiä palveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisiä asiointipalveluja on tarjolla jo runsaasti. Asiakkaiden rooli on muuttunut aktiivisemmaksi. Kansalaiset pääsevät jo tarkastelemaan omia sähköisiä lääkemääräyksiään ja osaa potilastiedoista Omakanta-sivuston kautta. On myös olemassa erilaisia sähköisiä verkkopalveluja, kuten erikoissairaanhoidon Terveyskylä, joka on kehitetty yhdessä asiantuntijoiden ja potilaiden kanssa.

Erikoissairaanhoidon potilaiden näkemyksiä sähköisten palvelujen merkityksestä ja sähköisten palvelujen hyödyllisyydestä ja helppokäyttöisyydestä on kuvattu Kivekkään ym. tutkimuksessa. Tutkimuksen tulosten mukaan vastaajat arvioivat sähköisten palvelujen motivoivan oman terveydentilan seurantaan. Vastaajien mielestä sähköiset palvelut ovat myös helposti saatavilla, ja he haluavat käyttää niitä. Lääkkäämmät vastaajat epäilivät kuitenkin omia taitojaan palvelujen käytössä. Tutkimuksen mukaan sähköisten palvelujen hyödyllisyys ja helppokäyttöisyys vaikuttaa merkittävästi niin niihin asennoitumiseen kuin aikomukseen käyttää sähköisiä palveluja.

Henkilöiden oman fyysisen aktiivisuuden seurantaan on olemassa runsaasti erilaisia laitteita. Laitteiden validiteettia on myös arvioitava, jotta niiden tuottamat tulokset ovat luotettavia kansalaisten oman fyysisen aktiivisuuden seurannassa. Tam ym. artikkelissa on arvioitu fyysisen aktiviteetin seurantaan tarkoitettujen mittareiden validiteettia. Tutkimuksen mukaan kyseiset mittarit ovat valideja fyysisen aktiivisuuden seurantaan.

Erilaisia teknologisia ratkaisuja kaatumisen riskien arvioimiseen päivittäisessä elämässä kuvataan ja arvioidaan Immosen ym. artikkelissa. Sensoriteknologiaan perus-

tuvat sovellukset tulisi myös integroida Kanta-palvelun omiin tietoihin tietoturvallisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan strategian mukaisesti asiakas- ja potilastietojen tulee olla ammattilaisten ja asiakkaiden käytössä riippumatta organisaatorakenteiden, palvelujen ja tietojärjestelmien muutoksista.

Tietojärjestelmät ovat olleet jo kattavasti käytössä erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa, tosin tietojärjestelmämuutoksia tapahtuu. Jormanainen ym. ovat selvittäneet Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen virkatyönä kaikista kunnista ja kuntayhtymistä keräämiensä tietojen perusteella sekä erikoissairaanhoidossa että terveyskeskuksissa vuonna 2017 käytössä olleet sähköisten potilas-/asiakaskertomusten tuotemerkit sekä kuntien sosiaalitoimessa pääasiallisesti käytössä olleiden sähköisten asiakastietojärjestelmien tuotemerkit samana vuonna. Selvitysten mukaan sekä erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon ohjelmistojen että sosiaalitoimen puolella markkinat ovat erittäin keskittyneet.

Uusimmat teknologia- ja analytiikkaratkaisut auttavat palveluiden uudelleen organisoimisessa ja hoitopolkujen kehittämisessä. Hautalan ym. artikkelissa kuvataan tulevaisuuden yhdistettyjä terveysteknologiamahdollisuuksia ei-kiireellisiin ensihoidon tehtäviin. Tutkimuksen perusteella hoitopolkuja voidaan parantaa sekä kehittää. Tulevaisuudessa erilaiset etämittaukset mahdollistavat kotimittauksien nopeamman hyödyntämisen, ja uusien teknologiaratkaisujen myötä tieto on paremmin saatavilla.

Terveydenhuollon uusia innovaatioita on myös arvioitava. Kvaernin ym. artikkelissa kuvataan pohjoismaisena yhteistyönä johtajien päätöksenteon tueksi kehitetty malli ja ohjeistus terveydenhuollon innovaatioiden arviointiin.

Sekä tiedon vaihto potilasta hoitavien henkilöiden kesken että tiedonsiirto yhdellä palvelunantajalla ja palvelunantajien välillä edellyttävät yhteisten käsitteiden käyttöä. Kansalaisten liikkuvuus ja lisääntyvä valinnanvapaus edellyttävät myös maan rajat ylittävää tiedon vaihtoa.

Mäkelä-Bengsin ym. artikkelissa esitetään tulokset yhtenäisten terminologioiden hyödyntämisestä EU-tasolla. Tutkimuksessa luokiteltiin kuudesta eri maasta kerätyt vapaamuotoisissa potilaskertomusteksteissä käytetyt kliinisesti relevantit käsitteet UMLS- tai SNOMED CT-terminologiaan ja arvioitiin terminologian käsite- ja termikattavuutta. Suomalaiset osallistuivat UMLS-terminologian arviointiin. Tulosten mukaan UMLS-terminologian käsite- ja termikattavuus oli alhainen tai keskinkertainen. Syinä olivat lähinnä potilaskertomustekstien käännosten laatu sekä UMLS:ssä hyödynnetyt kansainväliset koodistot (ICD 10, ATC, LOINC). Tutkimuksen mukaan SNOMED CT-terminologiaa tulisi myös arvioida Suomessa ennen sen käyttöönottoa.

Kuusiston ym. artikkelissa kuvataan moniammatillisen kotiutuslistan tietosisällön kehittämistä ja pilotointia. Tutkimuksen mukaan kotiutuslistan keskeisimmät jatkokehittämistarpeet kohdistuvat asiakas- ja potilasnäkökulman esille saamiseen sekä sen tekniseen toimivuuteen potilastietojärjestelmässä.

Ammattihenkilöiden osaaminen on edellytys sähköisten palvelujen kehittämisessä. Ahonen ym. ovat validoineet mittaria, jolla arvioidaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon sähköis-

ten palvelujen kehittämisessä. Ammattikorkeakoulujen opettajat eivät vaadi yhtä laajaa osaamista kuin kansainväliset suositukset esittävät. Mittarin validointia jatketaan selvittämällä kansallisesti ammattikorkeakoulujen opettajien näkemyksiä kandidaattitason opiskelijoiden osaamisen tarpeesta.

Tietoturva on yksi keskeinen tekijä myös terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä. Norri- Sederholmin ym. Terveydenhuolto ja kyberuhat -katsauksen mukaan terveystoimiala on kyberhyökkäysten top 5 -listalla ensimmäisenä. Katsauksessa on kuvattu terveydenhuoltoon liittyviä kyberuhkia, kyberhaavoittuvuuksia ja toteutuneita kyberhyökkäyksiä kybermaailman eri ulottuvuuksia kattaen. Kyberuhkia vastaan tulee suojautua. Jokaisella organisaatiolla on vastuu huolehtia oman toimintansa kyberturvallisuudesta, kyberturvallisuusriskien tietoisuuden kohottamisesta ja henkilökuntansa kouluttamisesta.

Tässä numerossa julkaistujen tutkimusten perusteella kansalaiset käyttävät enemmän sähköisiä palveluja ja ovat motivoituneita oman hyvinvoinnin seurantaan. Tutkimuksissa nousee esille tarve kansalaisten omien mittaustulosten tallentamisesta kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin ja haasteena yhtenäisten käsitteiden ja termien käyttö tietojen vaihdossa yli maan rajojen.

Kristiina Häyrinen
päätoimittaja